

A világ legelnyomottabb embere című animációs film bemutatóját a Trapéz Galériában éppen a film által kifigurázott elnyomottságlicit retorikájával zavarták meg, paradox módon igazolva a film felvetette problémák relevanciáját. A bemutató kapcsán Bajusz Orsolya, a film egyik alkotója és Patakfalvi-Czirják Ágnes kisebbségkutató keresztinterjúban beszélgetnek sértettség politikáról és annak régióbeli sajátosságairól, Szegedi Csanád transzszidóságáról, valamint tágabban etnikumról, közösségről és identitásról kelet-európai szempontból.

Miért is transzszidó?

A transzszidó koncepciót Feró Dalma találta ki, ő írta a [Transzszidó kiáltványt](#), az arra írt [választ](#) és a transz(zsidó) identitáspolitikát gazdasági kontextusba helyező [cikket](#). A transzszidó gasztronómiával foglalkozó [írást](#), a transzszidó 12 pontot, a *Lélek Pornó* című transzszidó hipszterfanzint-szamizdatot, és [A világ legelnyomottabb embere](#) forgatókönyvét Dalmával ketten írtuk.

Dalma így magyarázza, miért foglalkoztatta a transzszidó tematika:

„Miért transzszidó? Mert transzszidók léteznek, ha nem is hívják így magukat. Ők az elvadult filoszemiták, akik fetiszizálják és egyfajta polgárosodási eszközként magukévá igyekeznek tenni a zsidósághoz kapcsolt tulajdonságokat. Ők azok, akik például a Lauderbe járatják a gyerekeiket, hogy azok jobban tudjanak érvényesülni, és ezzel ráerősítenek a zsidósággal kapcsolatos sztereotípiákra, alátámasztva [Adorno állítását](#), miszerint a filoszemitizmus gyakran az antiszemitizmus tükörképe, hiszen ugyanazokra a zsidókat csak rájuk jellemző tulajdonságokkal felruházó hiedelmekre épül. A transzszidó írások egyrészt ezeket az antiszemitizmusba hajló törekvéseket parodizálják. A zsidóság és zsidó tapasztalat fetiszizálásának másik aspektusa a zsidó szenvedés szimbolikus felhasználása. A holokauszt a késő kapitalizmus korában [az egymással versenyztetett, elismerésért küzdő csoportok](#) kiemelt referenciapontja lett: a rendszerlogikát magukévá tévő kisebbségi politikák áldozati pozícióba helyezkedésének egyik legfontosabb retorikai fordulata a zsidók szenvedéséhez való hasonlítás. Ezzel a holokauszt egy felruházható tapasztalattá és egyben [egymáson taposó elismerési küzdelmek jelölőjévé válik](#). Egyes baloldali elképzelések liberális kooptációjának egyik jellegzetessége a Másik

tapasztalatának fetisizálása akár könnyes szemű „beleérzés”, akár magunkénak követelés útján. A transzszidóság mint paródia ezért analógiaként is működik: a transznemű (és az újabban megjelent transzfogyatékos, transzkorú stb.) identitáspolitikai jogköveteléseinek visszásságaira is reflektál. A Transzszidó kiáltvány konkrét transznemű elbeszélésekből vett át jellegzetes motívumokat és fordította át társadalmi nemről zsidóságra (zsidó- és gój agy és lélek, zsidó ruhákhoz való vonzódás, zsidók bőre alá bújásának vágya, fétisbulik, pornó, jogosultságérzés), hogy felhívja arra a figyelmet, hogy amit a zsidósággal kapcsolatban – helyesen – antiszemizmusként értelmezünk, azt a transzneműséggel kapcsolatban liberális oldalon ünneplik és forradalminak kiáltják ki.”

Nekem (Bajusz Orsolya) azért transzszidó, mert itt és most Magyarországon a zsidó a lehető legterheltebb identitás, rengeteg vágyat, sérelmet, történeti és társadalmi stigmát ki lehet rá vetíteni. Éppen ezért a transzszidó karaktere olyan, mint egy prizma: mindenkinek azt tükrözi vissza, amit rávetít.

Nekünk mit tükröz vissza?

PCÁ: Nekem ez egyszerre vérfagyasztó és inspiráló. Mikor először beszéltél a tervetéről egyszerre éreztem a blaszfémiát – az emiatt érzett szégyent – és a szándékokat, hogy megértessétek azokat a jellemző mechanizmusokat, amik az elnyomottság és emancipáció közé falakat húz. Habár nekem nem ez a „nyelvem”, nem queeringelek és social justice warriorkodom, pontosan emlékszem arra az élményre, amikor olvastam a Zsidniland (http://www.antroport.hu/lapozo.php?akt_cim=93) című tanulmányt. Dióhéjban arról szól a szöveg, hogy a közép- és kelet-európai társadalmak megfeleltek azoknak a piaci nyomásoknak (felismerték a rést és a vállalható morális álláspontot) ami a zsidó múlt megidézésének keretét ad. Alapvetően az történik, hogy eljátszatják a kijelölt utcákkal, városrészekkel az autentikus, jellegzetes világot, ahonnan embereket kényszerrel és kegyetlenséggel elhurcoltak. A hiteles tér berendezését és körbeünneplését a tanulmány jól leírja, alapvetően színpadépítés és dramaturgiaírás történik. Mindez visszatükrözi az elvárt (szórakoztatóiparnak kiszolgáltatott és

arra kalibrált) múltat. A szenvedéstörténetek stilizáltan, fogyaszthatóan lesznek tálalva, miközben nem kell szembenézni – sem a múltbéli sem a mai – rendszerszintű aljasságokkal, amik rajtunk keresztül (is) működnek. Igazat adok nektek abban, hogy a színpadra invitált identitások kapcsán tényleg meg kell vizsgálni, hogy mik azok a folyamatok, amik ezt a játékot kikényszerítik, a cselekményt ellenőrzik, és a mozgásteret meghatározzák. Ilyen értelemben az identitás nemcsak egy személyes történet, hanem egy elvárt, elvárható viselkedést, cselekvést és viszonyulást is jelent – ami nagyon veszélyes. Hol van az megírva, hogy egy „autentikus” svábnak hogyan kell viselkednie, vagy egy melegnek hogyan kell kinéznie és mit kell gondolnia a nagy kérdésekről. Az identitás ilyen szűkre és egyoldalúra szabása nekem mindig a kintpáncélt juttatja eszembe: megvéd, kemény, de amikor kinövöd, akkor szorít, nehézkessé tesz. Ezzel kapcsolatban sok személyes élmény is eszembe jut, például az őszinte döbbenet emberekben, amikor rájönnek, hogy erdélyi vagy és nem néptáncolsz. Sőt még a templomot sem látogatod! Az elvárások elszabott horizontjára példa az a történet is, amikor a közszolgálati televízió riportere megkérdezi az éppen színpadról lejövő csángó fiatalembert a csángó sors hétköznapijairól: „és maguk, a kis falujukban mit csinálnak a hétköznapiokban? Őrzik a szokásaikat, táncolják a hagyományos, jellegzetes táncukat?” „Nem kérem, mi a mezőkön dolgozunk.”

BO: A transzsidó a mintapolgár, a profi öngyarmatosító, aki elsorolja az összes identitását — a Kárpát-medencei etnikumoktól kezdve az interneten talált genderekig — és azt a rendszerfenntartó hazugságot testesíti meg, hogy a határ a csillagos ég, az lehetsz aki csak szeretnél, ebben a szivárványos mesevilágban minden vágyad valóra válhat. Azért disztópia a világ, amiben játszódik, mert a konkrét és anyagi dolgok illetve a szimbolikus, nyelvi, kulturális szint elválasztásának logikája működik benne. Ez a film csak a ciklus első része, a szimbolikus küzdelmek, az elismerés terepe: tele van szivárvánnyal, minden hópehely, éter. A bevezető elmondja, hogy a szómágia sötét hatalma uralja a várost, mindenki az lehet, akinek van pénze lenni. A most készülő második rész egy közmunka verseny lesz.

Ahogy Rosi Braidotti [tökéletesen megfogalmazza](#): a késő-kapitalizmus kulturális logikája a sok identitás halmozása, vagyis egy adott társadalmi berendezkedés következményeinek esszencializálása, képviselése, számszerűsítése és fogyasztása. [Wessely Anna így fogalmazott](#) a

transzsidókról: „a saját nyomorúságukból is tőkét farigcsálnak”. Miután szubjektívvé tették a megfelelő kulturális kereteken keresztül adott objektív viszonyokat, az identitásuk mentén lesznek versenyeztetve.

PCÁ: Miért bántóak ezek a megfogalmazások? Miért személyes provokáció ez?

BO: Két dolog van: először is végtelenül dühít, hogy már az [elismeréspolitikának](#) is a fasz körül kell forognia, hogy pont a transzgenderisták szálltak rám, mintha csak ők folytatnának elismeréspolitikát. Másfelől, ha elfogadjuk, hogy egyéni szubjektív valóság legyen politikai követelések alapja, nem marad tér a politikának, minden egyfelől személyes sérelemként, másfelől patológiaként, jellemhibaként (fóbiás, rossz ember) értelmeződik.

Groteszk módon ez válik performatívvá, amikor ordítanak velem mint a fába szorult féreg, hogy fóbiás vagyok, amiért nem ‘ismerem el’, hogy a pénisz női szerv, a leszbikusok pinafetisiszták, faszfókok és a többi orwelliánus gusztustalanság. Ezzel egy időben ‘udvariasságról’ ‘emberségről’ beszélnek, ahelyett, hogy kimondanák, hogy politikai követelések fogalmazódnak meg. Fogalmak átdefiniálása, egy mozgalom nyelvének elvétele nem ‘udvariasság’, hanem kőkemény politikai követelés.

PCÁ: Egy picit lassítsunk, most te is a személyes sérelmeidről beszélsz. Inkább azt kérdezném, hogy mi ez a mozgalom, mik a mozgalmon belül a törések, a nyelv kisajátításának stratégiái? Ki lehet hiteles elbeszélője a nőiségnek, női dolgoknak vagy a feminista mozgalmaknak? (Itt három összefüggő, de mégis külön kezelendő dologról van szó.)

BO: Szerintem ezek összefüggő dolgok. Az történik, hogy a feminizmuson belül is lecsapódnak tágabb politikai és ideológiai ellentétek, például strukturalizmus-individualizmus között. Egyesek erről úgy próbálnak beszélni, mintha valami transzcendens rossz állna szemben az ő ‘emberségükkel’. A [jóemberkedés](#) mellett egy stratégia a hitelesség megtámadása azzal, hogy fóbiásnak nevezik azt, aki kellemetlen dolgokat mond, hiszen a ‘fóbia’ csak egy patológia, egy személyes, de ugyanakkor beteges és ‘irracionális’ reakció. Egy személyes példával élnék itt:

akkor neveztek ‘fóbiásnak’, amikor egy reprodukciós jogokkal foglalkozó esemény kapcsán hívtak az Aurórába beszédet mondani. A beszédben a transz szó le se volt írva, arról szólt, hogy nőként lehessen terünk szabadon megnyilvánulni, de azóta visítanak a társadalmi igazságosság harcosok, hogy transzfób vagyok.

Válaszcikket persze nem írt senki, ugyan mit írjanak, hogy a gyereket igenis a gólya hozza, csak queeringelni kell a gólya-humán nő binárist? Nőket elhallgattatni azzal, hogy nem inkluzív a ‘vaginaorientált feminizmus’ egyszerűen elfogadhatatlan. Iszonyú képmutatás tapad ehhez a fajta genderre vonatkoztatott elismeréspolitikához: megfelelési kényszer, karrierizmus. A jóemberkedés, a ‘virtue signalling’ ma Magyarországon polgárosodási eszköz. Mindenki tudja, hogy a gyereket tényleg nem a gólya hozza, és hogy nem mindenki valamennyire hermafrodita, azt, hogy egy adott ember életét lényegesen érintő különbözőség, hogy férfi vagy női teste van. Az ember ivaros szaporodása nem nyelvi konstrukció, és persze a láthatatlan, munkának el nem ismert munkát nagyrészt azok végzik, akiknek a teste aszerint a séma szerint épül fel, hogy XX kromoszóma, méh, petefészek, stb.

A termelő szektorban a munka nem tudna kifizetődő lenni, ha nem lennének a nők lenyomva az informális szférába láthatatlan munkát végezni. Az erőforrások végesek, a nők autonómiája nem csak, hogy sértő, hanem érdekeket sért. Fel kell vállalni, hogy sértődjön meg, aki tabusítani akarja a nők tapasztalatainak kimondását, a nők érdekeinek érvényesítését, illetve aki a nők határait akarja áthágni. Vagy akkor a megsértődők legyenek konzekvensek, és szülnének gyorsan sok gyereket, mert sokakat sért, hogy eddig nem tették, és menjenek és láncolják magukat valami konyhába. Nem lesz ideális diskurzus, nem az a tét, hogy milyen szavakkal beszélünk, sem az, hogy kit minek ismernek el. A reprodukciónak van materialitása, egy nem kívánt terhesség például nem a nyelv vagy az identitás kérdése.

PCÁ: Igen, ez az elismerés-politikai vita olyan szűk és intellektualizált körökben zajlik, hogy egyfajta szürke zónává kezd átalakulni. Másrészt, ezzel párhuzamosan ezek az intellektualizált érvelések és dialógusok gyorsan popularizálódnak, könnyen megtalálják maguknak a piaci lehetőségeket. Az egyszerű és közérthető megfogalmazások, követelések jól festenek egy pólón vagy egy pannón. Általában egy frázis, megtanult szöveg, érvelési logika helyettesíti azt a

kemény munkát, amit a bonyolult helyzetek értelmezésére kellene fordítani. De úgy gondolom, hogy az érdekek megsértése és a sértődés nem mosható össze. Te azonban a filmed miatt, a transzok helyzetével kapcsolatban kapod a legtöbb vehemens kritikát: amikor szövegeket írsz, performanszokat rendezel vagy ezt a filmet megcsinárod, nem vagy kíváncsi azokra a személyes tapasztalatokra, amiket a transzok megélnék, amik ugyanúgy nem választhatók le a strukturális viszonyokról. Miért sértődnek meg rád?

BO: Az, hogy mikor sértődnek meg, mindent elárul. Visszakanyarodva a “nőiességhez”: erre megvan a kész válasz, még a leglightosabb liberális feminizmusban is. Egyéni sértettség nem lehet a rendszerkritika gátja, illetve semmilyen követelés alapja. Sok nő internalizálja az olyan ideológiai tákolmányokat, mint pl. a ‘női princípium’ (szerintem pont azért, mert ideológiai mázát kínál a munkaerőpiactól való meneküléshez). Ha ők esszencializálják a nőiességet, azt lehet kritizálni, hiszen „biztos vidékiek”, akár még „-né” nevük is lehet, nem szexi, nem ‘cool’ demográfiai csoport. De ha egy transznő kapcsán bárki a kritikát mer megfogalmazni a ‘nőiesség’ társadalmi konstrukció mivoltáról, akkor ‘kirekesztő’ és ‘fóbiás’, pedig nőként a saját alávetettségünket termeljük újra, ha olyan szexista fogalmakkal kell gondolkodnunk, mint a ‘női lélek’. Ebben az a logika érdekel, ahogyan ügyek képviselete mentén pozícióharcok folynak a nyilvánosságban, ahogy matematikázni kell identitásokkal: egy meg egy elnyomás az kettő, aztán végül a legelnyomottabbat képviselni a legkifizetődőbb a sok törtető politikai kisvállalkozónak. Ugyanennek a tünete a ‘magyarozás’, amitől egészen rosszul vagyok. Nem azért szavaztak a Jobbikra vidéken mert rossz emberek (akik rasszisták, szexisták stb.), és ti az Aurórában jó emberek vagytok, hanem azért, mert a Jobbik meg tudta ezeket az embereket (a ‘többséget’) szólítani, az életüket érintő dologról beszéltek, a ‘nem-bináris demifiúk’ és ‘ciszprivilegium’ helyett. Csodálatos volt, amikor egy tüntetésünk kapcsán [a katolikusok, vagyis a nevükben nyilvánosságot követelők megsértődtek](#), és teljesen nyilvánvalóvá vált, hogy nem a magzatok érdeklík őket, hanem az sértő számukra, ha nők az általuk diktált kereteket semmibe véve használják a nyilvánosságot. Egy ismerősöm mesélte, hogy szex videochaten volt moderátor, ahol azt kellett figyelnie, nincs-e valami *sértő*, például nem akarja-e valaki, hogy a camgirlök valamit keresztekkel csináljanak. Mint a csillogó szaloncukrokat osztogató vállalati

Mikulás a világot szétlopó multiknál a karácsonyi ünnepségen. Egyáltalán nem magától értetődő, hol vannak a moralitás küszöbei. Olyan morálra lenne szükség, ami a strukturális kizsákmányolás ellen lép fel. Azzal kellene foglalkozni, hogy ne legyen szexipar, nem a keresztekét védeni a camgirlöktől.

PCÁ: Tehát alapvetően azt állítod, hogy a transznők kérdése coolabb, ezért a közvélemény velük szemben kritikátlanabb, és ezért nyilvánosságot is kaphatnak? Szerintem ez túl van dimenzionálva. Lehetséges, hogy vannak olyan közegek, csoportok, ahol ezek a kérdések nyomtatékosítva felmerülnek, és akik ebben részt vesznek, elkötelezettek egy-egy álláspont mellett, de én nem látom ezt egy kardinális kérdésnek a hétköznapi politikai beszédben. Vannak olyan nagyobb témák, amikor ezek közüggé válnak, például a család definíciója kapcsán vagy az abortusz kérdése körül, de ha jól érzekelem, a pszichologizáló női populáris kultúra ezekre a témákra egyáltalán nem fogékony. Itt olyan lapokra, műsorokra gondolok, amik nőknek, nőkről szólnak, és ötven éve ugyanazokat a paneleket ismételtetik: hogy sminkelj, hogy szexelj, hogy házasodj, hogy dolgozz, hogy sportolj, hogy szülj, hogy nevelj, hogy főzz és ápolj jól. Persze, ha valaki nő akar lenni, akkor mindezt ugyanolyan jól kell csinálnia.

BO: Ami itt a fontos dolog, vagyis amit én állítok, hogy a rendszerlogikában az egyénekre helyeződik a fókusz, egy adott termelési-újraelosztási struktúra és társadalmi erőterének következményei és egyben fenntartó mechanizmusai vannak esszencializálva, természetből eredőnek beállítva. Hol és mikor tudjuk, vagy nem tudjuk leleplezni ezt az esszencializálást, milyen eszközökkel, ezek lennének itt a kérdések. Azt gondolom, a valódi tétek a reprodukív munka (pl. a házimunka, gyerek- és idősgondozás) körül forognak, hogy munkát végeznek-e a nők, vagy 'odaadóan gondoskodnak, ahogy ez a 'dolgok rendje'.

PCÁ: Igen, azt gondolom, hogy minden eszközt be kell vetni annak érdekében, hogy a megkövesedett viszonyokat (a nők feladatai a családfenntartásban, a munkahelyen) újratárgyaljuk, újragondoljuk. Az, hogy az állam egyre jobban kivonul a család megszervezésének könnyítéséből és csak a feladatokat delegálja leginkább a nőkre, tarthatatlan. A nyugdíjasok állami kisémmizése, a beteg családtagok ápolásának feladata, a gyereknevelés

következményei mind ráhárulnak egy átlagos magyar nőre. Ha minden fronton képtelen megállni a helyét, akkor alkalmatlanná nyilvánítják az anyaságra, nőiségre stb.

BO: Van egy kérdésem: benne vagyok több reprodukciós joggal foglalkozó dologban, és úgy gondoltam, az abortusznál puszkaporosabb dolog kevés van. Például az [Abortusz Turizmus Utazási](#) iroda ténykedésére nagy médiafigyelem irányult, volt kurucinfo, pestisrácok, a 444 leírta, hogy “a művészeket még keressük” (nem lett volna nagy munka megtalálni őket), de eddig még soha nem kaptam ilyen szintű személyes támadásokat, mint amik a transzszidó miatt értek. Szerinted ez miért van?

PCÁ: Hát, ez borítékolható volt. Mind a transz-, mind pedig a zsidó (mint identitás, mint tapasztalat, mint történelem, mint kultúra, mint intézmények, mint Kelet-Európa, mint vallás, mint származás és mint állam) kapcsán kitüntetett diskurzusok működnek, amik egyes kérdéseket elfednek, másokat kitüntetnek. A személyessé tett tapasztalat és a személyes tapasztalat közötti törésben sokminden elfér, és szerintem az aktuális domináns diskurzusok határozzák azt is meg, hogy milyen kijelentéseket, megnyilvánulásokat kell a társadalmi szégyennel ellenőrizni. Ha a filmed logikáját követjük, például Szegedi Csanád igazi transzszidó. Ő részt vett egy eszméletlenül kártékony folyamat materializálásában és popularizálásában - a Jobbikban való ténykedése csak egyik szegmense a kérdésnek, de a szélsőjobb-szubkultúra kultúratermelésének vezetése és ellenőrzése ennél jóval súlyosabb dolog (pólóbiznisz, könyvterjesztés, egyszerű, rövid, populáris, lásd <http://www.forrasfolyoirat.hu/0707/biro.pdf>). Egyfajta szimbólum-kreátor és kapuőrző volt, akinek rálátása és fontos szerepe volt abban, hogy az antiszemitizmus új lendületet kapjon, és a magyarság-szimbólumokat a szélsőjobb a piaci szabályok alapján kisajátíthassa. Megbánta bűneit, ezúton is gratulálunk neki, azonban a maga után hagyott mocskot majd másnak, másoknak kell eltakarítani! A filmed ehhez a történethez csak ott kapcsolódik, hogy az elismeréspolitikai adott intézményei milyen gyakorlatokkal működnek. Megbocsájtjuk Szegedinek, hogy ránk szabadította a magyar kortárs történelem mumusát, mert elismerjük a jogát ahhoz, hogy “alakot válthasson”, jobb ember lehessen, családjának szenvedését felhasználhassa arra, hogy a szélsőjobboldali ideológiák terjesztésének

személyes felelőssége alól kibújjon. Ő, lezongorázva a tékozló fiú történetét, használhatja az elismeréspolitikák jóhiszemű kiskapuit, míg ez az átlagembernek nem adatik meg. Nem kezdhetünk tiszta lappal.

BO: Nekem fontos kimondani, hogy csak azért, mert valami társadalmi konstrukció (etnikum, társadalmi nem) nem választás kérdése. A múltunkat sem hagyhatjuk csak úgy magunk után. Ez is sokakat sért, mert alap rendszerfenntartó mítoszokkal megy szembe. Használni kell a szólásszabadságunk, és nem kell félni az internetes hisztitől, a hiszti is csak hype, hype-on pedig nagyot lehet nyerni. Megszoktam már, hogy az én hátamon mászva akarnak jóemberkedni a médiában, volt már pár ilyen, lesz is még gondolom, a 'jófej' feministák és egyéb karrierista jóemberkedők így kívánják demonstrálni a rendszerkonformságukat, hogy színpadiasan elhatárolódnak a kényelmetlen dolgokat mondóktól, és próbálkoznak a karaktergyilkossággal. Például ha egy régi ismerős odajön a megnyitóra mocskolni engem és a családom, rögtön személyes támadással kezdve, mint ahogy történt, akkor csak annyi, hogy nyílik egy új front, és elmondjuk azt is, hogy zaklatóknak soha nem kell teret adni. Illetve nekem jobb művészeknek kell lennem, performatívva tenni azonnal a szituációt, nem kiesni a szerepből, és nem azonnal, hanem a helyzet elmagyarázása után leordítani a fejét az inzultálóknak, akár ott vannak a szüleim vagy az atyáuristen vagy akárki. Na, ez fáj, mert nagyon-nagyon jó művész akarok lenni, másokkal is nagyon kritikus vagyok, magammal is. Viszont arra büszke vagyok, hogy [a performance a megnyitón](#) pontosan ezt a fajta sértettségéből fakadó feljogosultság-érzést figurázta ki, amikor a transzsidó személyesen is megjelent, és Feró Dalmát túszként használva követelte, hogy felolvashassa alkotásait, a transzsidó népköltészetet a *Lélek Pornó* fanzinból. Rosenfeld Mirjám Ráhel (személyesen az egyik transzsidó) azzal vádolt meg, hogy az én animációm megalkuvó, kilúgozott, asszimilacionista, és 'ciszsidóbérencek' vagyunk, az elismeréspolitikai küzdelem eszközei, akik eladták magukat a komprádor burzsoáziának. Ellenben ő organikus értelmiségi, és a versek 'autentikusak'. Tehát igen, tényleg jól ismerjük ennek a fajta nyilvánosságnak a logikáját. Papírforma az egész, harc a szövívői szerepért, egy közösség tapasztalatának artikulálásáért.

BO: Nekem a nagy kérdés, hogy hol vannak a téttek? A szimbolikus küzdelmeknek mik a tétjei igazából?

PCÁ. A szimbolikus küzdelmek tétje a közösség meghatározásában, a közösség értékeinek felmutatásában, a vágyott állapot körülírásában, a közösség határainak felállításában van. Például, ha valaki azt mondja, hogy ő a nők nevében, az ő jogaiért küzd a nyilvánosságban, és közben személyes tapasztalatát ecseteli részletekbe menően, akkor hajlamosak vagyunk elhinni neki, hogy általános csoport-tapasztalatot oszt meg. Ha ez nagyon szembe megy a társadalmi normákkal, akkor általában az egész csoportra kivetül ennek az árnyéka. Vagy ha túlságosan eltér a csoportról alkotott kép attól, amit a beszélő a csoportidentitással kapcsolatba hoz, akkor általában nem vesszük komolyan. Ezért nem lehet egy feminizmusról beszélni, mert térben, időben, kontextusokban eltérnek azok a tapasztalatok, amik a nőkkel kapcsolatba hozhatóak, feminizmusok vannak.

BO: A feminizmusba is úgy kerültem, hogy a kultúra érdekel, nem a szexualitás. Azt hiszem, az egyik legfontosabb dolog az életemben, amit valaha megtanultam, hogy a kultúra csinál dolgokat, aktív humán-nem humán cselekvők láncolata, illetve mindig lokalizálni kell egy adott jelenséget, ha tudni akarjuk olvasni, tudnunk kell, milyen közegbe illeszkedik. Akár London, akár Budapest, ugyanaz az értékválság csapódik le, csak máshogy; szakad a társadalmi szövet, szakadnak a diskurzusok, mindenhol [context collapse](#) van.

A transzsidóra visszatérve, amióta Budapesten vagyok, elkezdett érdekelni az etnikum, szerintem azért itt, mert Londonban ez tabu. Három Nagy-Britanniai nagyvárosban is éltem, több évig, de nem mondanám, hogy tudom milyen kelet-európainak lenni. Lehet, hogy az én személyes mentális blokkom miatt, lehet, mert soha nem éreztették velem, viszont nem voltam más, nem tudom, milyen más tapasztalat lett volna másnak lenni. Lehet, el kellett volna mennem csirkét bontani egy hónapra, vagy Tinder randikra olyan csávókkal, akik nem egyetemen tanítanak vagy startupokat menedzselnek?

PCA: Pedig a kelet-európaiság sok esetben mentőöv. Én például nagyon rossz brit vagy német lennék, kényszeresen reflektálok azokra a helyzetekre, amikbe keveredek, és túl sok bennem a szarkazmus, máskor irónia. Ezt nehezen tolerálják általában. Ugyanakkor nem jövök zavarba, ha meg kell fogalmazni, hogy a kelet-európaiság nem csak butaságot, suttyóságot és civilizátlanságot jelent.

BO: Na de keletre mész vagy nyugatra? Én elmentem nyugatra 19 évesen egyedül, jöttem-mentem, elvesztem a labirintusban, éppen hogy csak túléltem, és kitaláltam a labirintusból. Amikor visszajöttem, még a Brexit előtt, személyes okokból és politikai meggyőződésemet követve tettem. Minden ember űrt hagy maga után, amit nem tud senki más betölteni. Utánam is maradt űr, veszteség, ki kell mondani, meg kell élni, és gyászolni kell, nem úgy tenni mintha nem történt volna meg. Egy nagy hazugság, hogy bárki bárhova mehet, és bárki lehet, iszonyatos ára van: létezik mobilitás, de ára van.

Tanulni kell a múltból, de a lényeg, hogy itt az ideje kitalálni, mi a jó élet, milyen viszonyokat tudunk teremteni, mi van a hülyeségeken túl? Hogyan lehet jó élete az embernek az olyan bálványok nélkül, mint a progresszió, a racionalitás?

BO: Te hogyan mentél nyugatra? Hogyan mentél keletre?

PCÁ: Mindig nyugatra akartam menni, és mindig keleten találtam magam. Aztán megbékéltem azzal, hogy sem bátorságom, sem tehetségem nincsen hozzá, nem lesz belőlem nyugati. A keletiségben van pár olyan elem, amit soha nem fogok tudni elviselni: egyrészt a nemzetieskedő pátosz, megőrülök tőle, másrészt a paternalizmus és a hierarchiákkal járó körítés, előjogok, stb. Az öngyarmatosításban viszont — sokunkkal együtt — élen járok, próbálok nyelveket elsajátítani, és akkor is erőltetni, amikor nem látom relevánsnak. A társadalomtudományok egyik hatalmas piaca pont a párhuzamos szaknyelvek megteremtésén keresztül realizálódik. Néha csak kapkodom a fejem, hogy egy beszélgetésben, előadásban, Facebook posztban vagy újságcikkben hogyan csúsznak össze ezek a nyelvek. Kezdődik egy újbalos kérdéssel és rendszerkritikus kinyilatkoztatással, folytatódik valami jogköveteléssel és a választás

szabadságának éltetésével, majd a “tudni illik, hogy mi illik”-kel, egyes szerzők méltatásával, más véleményformálók szimbolikus megalázásával, és befejeződik egy morális útmutatással. Ez a megszokott dramaturgiai ív, tapsolunk, majd hazamegyünk, vagy a másik oldalunkra fordulunk.